

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พยาบาลเป็นวิชาชีพที่ช่วยเหลือมวลมนุษยชาติในสังคมให้รอดพ้นจากความทุกข์อันเกิดจากความเจ็บป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจ พยาบาลจึงมีความจำเป็นต้องเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอยู่เสมอ เพื่อแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ให้ทันกับสังคมโลกในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยนำความรู้มาใช้ให้เกิดประสิทธิผลต่อการให้การพยาบาลผู้ป่วยและสามารถให้บริการพยาบาลโดยปฏิบัติการพยาบาลต่อผู้ป่วยและผู้รับบริการที่ดีมีคุณภาพ ในอดีตที่ผ่านมาพยาบาลวิชาชีพทุกคน หลังสำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาพยาบาลของรัฐและเอกชน จะได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ (เดิมเรียกว่าการประกอบโรคศิลปะ) ในสาขาวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ และมีผลบังคับใช้ตลอดชีพ จะถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพก็ต่อเมื่อมีการกระทำที่ผิดต่อจรรยาบรรณ หรือการกระทำผิดกฎหมาย แต่จากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 มีผลทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาพยาบาลทุกคนที่ประสงค์ขึ้นทะเบียนการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ จะต้องผ่านการสอบที่จัดขึ้นโดยสภาการพยาบาลเสียก่อน ซึ่งแต่เดิมก่อนมีกฎหมายนี้ ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐจะมีสิทธิได้รับใบประกอบวิชาชีพโดยอัตโนมัติ ใบอนุญาตมีอายุ 5 ปี นับแต่วันที่ออกใบอนุญาต ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อพยาบาลที่จะต้องสอบขึ้นทะเบียนทุก ๆ 5 ปี หรือผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลจะต้องมีการศึกษาต่อเนื่อง โดยมีองค์ความรู้เพียงพอในการประกอบอาชีพตามที่คณะกรรมการสภาการพยาบาลกำหนด (พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2), 2540:9) เป็นเหตุให้พยาบาลมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และจากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า วิชาชีพพยาบาลมีประวัติของการเห็นคุณค่าในความจำเป็นของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (Continuing learning) มานานแล้วดังที่ ฟลอเรนซ์ ไนติงเกิล (Florence Nightingale, 1859 อ้างถึงใน American Nurses Association (ANA), 1978) Nightingale กล่าวว่า "We should be learning our lives" ส่วนในด้านการควบคุมคุณภาพของการผลิตพยาบาลวิชาชีพนั้น ผลการสอบจะต้องผ่านการประเมินของสภาการพยาบาลเพื่อขึ้นทะเบียนการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงมาตรฐาน

ตัวบ่งชี้ของการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาพยาบาล และเป็นการประเมินคุณภาพภายนอก (External Audit) จากสภาการพยาบาลอีกด้วย ข้อกำหนดและมาตรฐานการตรวจสอบคุณภาพการศึกษานี้สอดคล้องกับนโยบายการวางแผนกลยุทธ์การประกันคุณภาพทางการศึกษาของกระทรวงสาธารณสุข โดยสถาบันพระบรมราชชนกจะได้นำข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณา นโยบายวางแผนกลยุทธ์การประกันคุณภาพการศึกษา และเพื่อสนับสนุนสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป (สถาบันพระบรมราชชนก, 2540: 26)

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีจุดมุ่งหมายหรือปรัชญาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะที่สำคัญ 2 ประการ ประการแรกเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษา เป็นกำลังคนที่สำคัญของประเทศ สามารถปฏิบัติงานภายหลังการศึกษาได้ตามมาตรฐานของวิชาชีพ และตามความต้องการของสังคม ประการที่สองเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงต้องมุ่งทั้งในเรื่องการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความรู้ทางวิชาการและวิชาชีพ และจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตควบคู่กันไป (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2543: 28)

สำหรับการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ถือเป็นจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาประเภทหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างบัณฑิตพยาบาลเพื่อสนองความต้องการในการให้บริการด้านการพยาบาลของประเทศเป็นหลัก โดยผลิตผู้สำเร็จการศึกษพยาบาลเป็นจำนวนมากที่สุดของประเทศไทย ซึ่งปัจจุบันนี้มีวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดจำนวนทั้งสิ้น 32 แห่ง กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศและสามารถผลิตพยาบาลศาสตร์ระดับปริญญาตรีปีละ 4,000 คน กล่าวคือ ผลิตหลักสูตรพยาบาลศาสตร์บัณฑิตปีละ 1,500 คน และหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ (ต่อเนื่อง) ปีละ 2,500 คน กระทรวงสาธารณสุขรับภาระในการจัดการศึกษาเพื่อผลิตกำลังคนด้านพยาบาลศาสตร์เป็นเวลายาวนานกว่า 55 ปี สำหรับแผนพัฒนาสาธารณสุขฉบับที่ 9 (2545-2549) ส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่องสอดคล้องกับความต้องการในการให้บริการพยาบาลของประเทศ (ส่วนพัฒนาการศึกษา สถาบันพระบรมราชชนก, 2545)

ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของวิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกคือปัญหาการจัดการเรียนการสอน และการขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษาที่สำคัญ เช่น อาจารย์พยาบาล อุปกรณ์การศึกษาต่างๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้มีผลต่อ

กระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษาโดยตรง และแม้ว่าสถาบันจะดำเนินการเพิ่มจำนวนอาจารย์และอุปกรณ์ทางการศึกษาต่างๆ โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้วิทยาลัยมีอุปกรณ์ทางการศึกษาที่เหมาะสม ทันสมัย และเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างหลากหลายรูปแบบก็ตาม การสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในลักษณะการจัดให้เป็นไปตามตารางของการเรียนการสอนที่จำกัดในแต่ละภาคเรียน ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อการสร้างมโนทัศน์ของนักศึกษาพยาบาล การนำการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักและการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์และการเรียนการสอน อาจจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ในการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง (กาญจนา สันติพัฒนาชัย และคณะ , 2541: 48) แต่การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง จากการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก บางครั้งสร้างความวิตกกังวลให้กับผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนยังไม่เข้าใจตนเอง ไม่เข้าใจวิธีการเรียนรู้ และขาดทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การที่ผู้สอนประเมินระดับความพร้อมของผู้เรียนก่อนการวางแผนการสอน และมีข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียน จะช่วยผู้เรียนให้ไปถึงเป้าหมายของวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ได้มากขึ้น (Fisher, King, Tague, 2001) และจากการวิจัยของ Lunyk-Child, Crooks, Ellis, 2001) ซึ่งชี้ให้เห็นว่ากระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนนั้นแม้ว่าการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเสริมพลังอำนาจให้ผู้เรียนเพิ่มความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจที่เชื่อมโยงเพื่อการเรียนรู้ก็ตาม แต่จากการศึกษาพบว่า ระยะเริ่มต้นของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง นักศึกษาสะท้อนความคิดเห็นและอธิบายถึงความรู้สึกเจ็บปวดต่อการเรียนในช่วงเริ่มต้น ซึ่งผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้พยายามเสริมพลังและสนับสนุนให้กำลังใจให้ผู้เรียนนำตนเองในการเรียนรู้ แต่ประสบการณ์ของผู้เรียนระยะเริ่มต้นในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นประสบการณ์ในทางลบมีความสับสน ความคับข้องใจ และยังไม่เป็นที่พอใจในประสบการณ์การเรียนรู้ ขั้นตอนนี้กระบวนการพัฒนานักศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าคณะจำเป็นต้องเตรียมการหรือจัดหาหนทาง ดำเนินการสร้างความมั่นใจและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับโอกาสในการสนองความต้องการจำเป็นและแสดงความคิดเห็นซึ่งมีความสำคัญ เนื่องจากอัตราความก้าวหน้าในการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ดังนั้นการพัฒนาระบบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียน จึงมีความจำเป็นที่ผู้สอนต้องทราบระดับความพร้อมของผู้เรียนแต่ละคนเพื่อเป็นพื้นฐานในการสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้บรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้จากการวิจัยของละเอียด แจ่มจันทร์ (2540) พบว่า การจัดการเรียนการสอนพยาบาลศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาพยาบาล ที่ผ่านมานั้นการถ่ายทอดเนื้อหาในห้องเรียนและการท่องจำเป็นส่วนใหญ่ ปฏิบัติการพยาบาลมุ่งเน้นเทคนิควิธีการเพื่อให้ทำงานได้ และ

ให้ข้อเสนอแนะว่าการจัดการศึกษาท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม จึงควรพิจารณาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการผลิตบัณฑิตมากที่สุดด้วยการปฏิรูปการเรียนรู้ นั่นคือ การพัฒนา นักศึกษาพยาบาลให้เป็นบุคคลที่สามารถเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต

ในด้านนโยบายการผลิตบัณฑิตนั้น จากการวิจัยของคณะกรรมการดำเนินการวิจัยและพัฒนาชี้ให้เห็นว่า กำลังคนด้านสุขภาพในกระทรวงสาธารณสุขแม้จะมีศักยภาพทางปัญญาค่อนข้างสูงแต่มีลักษณะแคบมากกว่ากว้าง มีความรู้มากแต่มีปัญญาไม่เพียงพอ มีปัญหาจริยธรรม และวิกฤติภาวะผู้นำ (คณะกรรมการดำเนินการวิจัยและพัฒนา, 2542 : 1) จากสภาพปัญหาดังกล่าว สุदारตน์ เกตุราพันธ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2545 สรุปได้ว่า กระทรวงสาธารณสุขเสนอทบวงมหาวิทยาลัยปรับเปลี่ยนแนวคิดการผลิตบัณฑิตสายสุขภาพแนวใหม่ เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต และแก้ปัญหาเป็น เพื่อรองรับ พระราชบัญญัติประกันสุขภาพแห่งชาติ ย้ำว่าต้องมีการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอน ไม่ใช่มุ่งแต่การท่องเที่ยวในตำราเท่านั้น แต่ต้องเรียนรู้การให้บริการที่ดีในการสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง ในการผลิตบัณฑิต ควรมุ่งปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต แทนที่จะมุ่งที่การจดจำความรู้ ที่ใช้ในระบบการศึกษาปัจจุบันซึ่งบัณฑิตที่มีคุณสมบัติในการเรียนรู้ด้วยตนเอง จะสามารถแก้ปัญหาสาธารณสุขในท้องถิ่นได้ดี

ดังนั้นในอนาคตพยาบาลวิชาชีพที่พึงประสงค์ จะต้องมีความสามารถเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เรียนรู้ที่รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพในยุคของโลกแห่งข้อมูลข่าวสาร การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จะช่วยสร้างสรรค์กระบวนการและวิธีทำงานในลักษณะใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ในขณะที่เดียวกันได้มีการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาพยาบาลในประเทศไทย โดยกระทรวงสาธารณสุข, สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย และสถาบันอุดมศึกษาพยาบาล ได้นำแนวคิดการให้บริการสุขภาพอนามัยแบบองค์รวม (Holistic Health Care) เข้ามามีบทบาทของบริการด้านการแพทย์และการสาธารณสุขสมัยใหม่กล่าวคือ การให้บริการแก่ผู้ป่วยโดยคำนึงถึงร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมอนามัยและสุขภาพของผู้ป่วย ดังนั้นการให้บริการด้านสุขภาพแก่ผู้รับบริการจึงจำเป็นต้องผสมผสานความรู้ทุกๆด้านที่เกี่ยวข้องกับตัวมนุษย์มาประกอบกันเพื่อให้การพยาบาลเป็นไป

อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล พยาบาลจึงมีบทบาทสำคัญในการช่วยป้องกัน ดูแลรักษา และสร้างสรรค์สิ่งที่ดีแก่ผู้รับบริการ คุณลักษณะที่สำคัญของพยาบาลก็คือจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทั้งในด้านกว้างและในด้านลึก กล่าวคือรู้สึกเฉพาะทางด้านการพยาบาล รู้กว้างในความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวกับมนุษย์ มีความเข้าใจองค์ประกอบของภาวะความเป็นมนุษย์ มีความเชี่ยวชาญ สามารถคิดวิเคราะห์ปัญหาและสามารถแก้ปัญหา ฟลอเรนซ์ นิงติงเกล (Florence Nightingale, 1859) ยังกล่าวอีกว่าผู้เป็นพยาบาลที่แท้จริงจะต้องมีคุณลักษณะของความสามารถในการใช้สมองได้ดีเท่าๆ กับมือ ("Real" Nurses use Their Brains as well as Their Hand) ตัวอย่าง เช่น ผู้เป็นพยาบาลในปัจจุบันจะต้องรู้ว่าตนควรจะช่วยให้ผู้ป่วยคลายความเครียดและลดความวิตกกังวลได้อย่างไร จะช่วยในด้านจิตใจของญาติผู้ป่วยที่อยู่ในวาระสุดท้ายอย่างไร และจะช่วยปฏิบัติต่อผู้ป่วยหนักที่อยู่ในวาระสุดท้ายได้อย่างไร (คณะกรรมการดำเนินโครงการวิจัย และพัฒนาเพื่อการพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพระหว่างประจำการของกระทรวงสาธารณสุข, 2541) ; คณะกรรมการการวิจัยพยาบาลแห่งชาติ สภาการพยาบาล, 2537); (American Nurses Association (ANA), 1978) ด้วยบทบาทหน้าที่และประเด็นแนวโน้มทางการพยาบาลที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติการประกอบวิชาชีพ เป็นเหตุให้การจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาพยาบาลได้นำวิธีการสอนแบบบูรณาการมาใช้มากขึ้น และแนวโน้มการจัดการศึกษาพยาบาลในอนาคตในด้านการจัดการหลักสูตรการศึกษาพยาบาลศาสตร์ ควรจัดการเรียนการสอนโดยส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-directed Learning) มากขึ้นเช่นกัน (ทัศนา บุญทอง, 2540)

แม้ว่าคณะกรรมการการวิจัยทางการพยาบาลแห่งชาติ สภาการพยาบาลได้วิเคราะห์นโยบายและแนวทางการวิจัยทางการพยาบาลในทศวรรษหน้าในด้านหลักสูตร และการจัดการศึกษาพยาบาลได้กำหนดไว้ชัดเจนในแนวทางการวิจัยทางการพยาบาลข้อที่ 8 คือ ควรมีแผนการวิจัยเพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์ไว้ก็ตาม (คณะกรรมการการวิจัยทางการพยาบาลแห่งชาติสภาการพยาบาล, 2537: 7) แต่จากการทบทวนวรรณกรรมยังไม่พบการวิจัยด้านการส่งเสริมความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอย่างเป็นรูปธรรมที่สมบูรณ์ แต่ได้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์ในการจัดการเรียนการสอนในคลินิกที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดย พรสุพรรณ จารุวรรณ (2539) ซึ่งการส่งเสริมความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สำหรับนักศึกษามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีพฤติกรรมการเรียนรู้ หรือแสดงถึงนิสัยการรักการ

เรียนรู้ด้วยตนเอง มีอัตตลักษณ์ สามารถนำตนเอง สอนตนเอง ศึกษาตนเอง อิสระในตนเอง และเรียนรู้ตนเอง การกระตุ้นและส่งเสริมความพร้อมบนพื้นฐานของความเชื่อในคุณค่าแห่งตน จะสามารถพัฒนาให้บุคคลนำไปสู่การจัดการตนเอง การเรียนรู้ตนเอง และการควบคุมตนเอง ได้มากขึ้นด้วยวิธีการที่ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายอันจะนำไปสู่การ ศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง (Long, 1992; Garrison, 1997) ดังนั้นความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนหรือผู้อำนวยการความสะดวกร ในการเรียนรู้ จะต้องทราบระดับความพร้อมของผู้เรียนเพื่อเป็นข้อมูลในการวินิจฉัยในการเรียนรู้ ของผู้เรียน และตอบสนองต่อความต้องการหรือเติมเต็มให้กับผู้เรียนได้ตรงประเด็น การศึกษา ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเตรียมนักศึกษาพยาบาลเข้าสู่ระบบการเรียนการสอน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำข้อมูลมาวางแผนจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาพยาบาลมีความพร้อมในการจัดการตนเอง ความปรารถนาต่อการเรียนรู้ และการควบคุมตนเอง (Fisher, King, Taque, 2001: 516) ซึ่งปัจจัย สนับสนุนเหล่านี้ มีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเพิ่มระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการ นำตนเองของนักศึกษาพยาบาลทั้งในการเรียนปัจจุบัน และการศึกษาค้นคว้าความรู้ในอนาคต (Guglielmino, 1991) นอกจากนี้การวิสัน (Garrison, 1997: 19) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำ ตนเองของบุคคลนั้นเป็นลักษณะที่ติดตัวมาแต่กำเนิด และเป็นลักษณะนิสัยเฉพาะตัวของบุคคล นั้นๆ ซึ่งมีระดับไม่เท่ากันในแต่ละคน พัฒนาการจะมีความสมบูรณ์ขึ้นเมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ (Knowles, 1976; Brookfield, 1984; Hiemstra, 1994) จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน แน่นนอนตายตัว ขึ้นอยู่กับความพร้อม (Readiness) ของบุคคลนั้น บุคคล จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีความพร้อม การที่บุคคลมีความพร้อมจะสามารถเลือกวิธีการเรียนที่ตนเอง ถนัด ดังนั้นการส่งเสริมความพร้อมให้กับนักศึกษาพยาบาลได้มีความรู้และทักษะในการแสวงหา ความรู้ในบรรยากาศที่เหมาะสมและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ต่อการเรียนรู้เท่ากับเป็นการเพิ่ม โอกาสและสร้างทางเลือกให้ผู้เรียนเพิ่มขีดความสามารถในการเลือกวิธีการเรียนที่เหมาะสมกับ ตนเองมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันการพัฒนานักศึกษาพยาบาลด้วยกิจกรรมที่ส่งเสริมความพร้อม ในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง จะสามารถส่งเสริมให้เกิดลักษณะนิสัยในการเรียนรู้โดยการชี้นำ ตนเอง และได้รับการชี้นำจากผู้สอน หรือผู้อำนวยการความสะดวกรในการเรียนรู้ ในสภาพแวดล้อม ที่มีส่วนกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ศักยภาพและแสดงความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการ ต่างๆ ในขณะที่อยู่ในสถาบันการศึกษาตลอดหลักสูตร 4 ปี การจัดกิจกรรมที่หลากหลายจะช่วย

กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวต่อการเรียนรู้ สนุกกับการเรียน สนุกกับการค้นหาคำตอบ และเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ได้มากขึ้นเช่นกัน

จากบริบทและสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ซึ่งให้เห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาความร่วมมือในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาพยาบาล เพราะการทราบข้อมูลของตัวนักศึกษาจากการประเมินความพร้อมของนักศึกษาเอง จะเป็นการสะท้อนถึงการประเมินที่แท้จริงนำไปสู่การวางแผนกลยุทธ์การจัดการศึกษาพยาบาลทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้เหมาะสมสู่การประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาพยาบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาพยาบาลปีที่ 4 ซึ่งกำลังจะเป็นบัณฑิต การสำรวจเพื่อวัดความพร้อมในการวิจัยครั้งนี้ยังเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตให้มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และความร่วมมือในการศึกษาหาความรู้ และมีความสามารถในการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตลอดจนสะท้อนให้เห็นถึงการจัดสภาพแวดล้อมในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา และเพื่อนำผลมาแก้ไขปรับปรุง พัฒนาสถาบันอุดมศึกษาพยาบาลให้มีขีดความสามารถสูงสุดในการผลิตบัณฑิตคุณภาพออกไปให้บริการสุขภาพในโรงพยาบาลและในชุมชนของประเทศ ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาความร่วมมือในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ให้นักศึกษาพยาบาลมีความสำคัญ และจำเป็นยิ่งต่อการนำผลมาวางแผนกลยุทธ์เพื่อการพัฒนา นักศึกษาโดยพัฒนาความรู้และทักษะในการแสวงหาความรู้ เรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ (Learning how to learn) ที่จะส่งผลต่อความสามารถในการศึกษาหาความรู้โดยการชี้นำตนเองในการประกอบอาชีพต่อไป ดังนั้นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความร่วมมือในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองให้นักศึกษาพยาบาล อันได้แก่ การพัฒนาบุคลิกลักษณะการเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยมีอัตตลักษณ์ของการจัดการตนเอง ความปรารถนาต่อการเรียนรู้ การควบคุมตนเอง ตลอดจนการรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ด้วยการนำตนเองตลอดชีวิต องค์ประกอบเหล่านี้จะส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถให้พยาบาลมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ โดยสามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา มีสมรรถนะทั้งทางด้านวิชาชีพด้านวิชาการ และสมรรถนะสากลตามข้อกำหนดของสภาการพยาบาล ตลอดจนมีองค์ความรู้เพียงพอที่จะผ่านการประเมินจากสภาการพยาบาลซึ่งเป็นองค์กรทางวิชาชีพและจะส่งผลต่อการให้บริการพยาบาลต่อผู้ป่วยที่มีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัย จึงศึกษารูปแบบการพัฒนานักศึกษาพยาบาลด้วยกิจกรรมที่ส่งเสริมความร่วมมือในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ นำมาวางแผนกลยุทธ์

ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร พัฒนานักศึกษาพยาบาลให้มีความสามารถและบุคลิกลักษณะนิสัยในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง แสวงหาความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง สร้างความพร้อมให้กับตนเองโดยฝึกประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเพิ่มความสามารถในบทบาทการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้คือ

1. ศึกษาระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาพยาบาล
2. สร้างรูปแบบการพัฒนานักศึกษาพยาบาลด้วยกิจกรรมที่ส่งเสริมความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้
3. ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนานักศึกษาพยาบาลด้วยกิจกรรมที่ส่งเสริมความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้
4. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สมมติฐานในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีสมมติฐานในการวิจัยดังนี้คือ

1. รูปแบบการพัฒนานักศึกษาพยาบาล ด้วยกิจกรรมที่ส่งเสริมความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถเพิ่มระดับความพร้อมให้กับนักศึกษาพยาบาลในองค์ประกอบที่เกี่ยวกับการจัดการตนเอง ความปรารถนาต่อการเรียนรู้ และการควบคุมตนเอง และเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้โดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นและมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาในบทบาทผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง

2. นักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมการอบรมและพัฒนาด้วยกิจกรรมที่ส่งเสริมความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ภายหลังจากทดลองมีระดับความพร้อมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม

3. ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (SDLR) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GPA)

สมมติฐานในการวิจัยทั้ง 3 ข้อ โดยมีเหตุผลสนับสนุนดังนี้

1. ระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีจุดเน้นในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในมิติของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่เกิดจากตัวผู้เรียน หรือมีการกระตุ้นให้เกิดจากสถานศึกษา และครอบครัวโดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนมีบุคลิกลักษณะนิสัย ในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการเรียนรู้และทักษะในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และเพื่อเป็นการปลูกฝังให้เป็นลักษณะที่ติดตัวไปเมื่อเป็นพยาบาลวิชาชีพ ในขณะที่เดียวกันการปลูกฝังให้นักศึกษาพยาบาลมีคุณสมบัติของความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองดังกล่าวจะช่วยให้การเรียนการสอนในรายวิชาที่ปรากฏในหลักสูตร ให้ผู้เรียนมีความสามารถใช้ทักษะ การฟัง การอ่าน การคิด และนำไปสู่ปฏิบัติการพยาบาลได้ดียิ่งขึ้น

เฮมสตรา และบรอกเคท (Hiemstra and Brockett, 1994: 5-12) ให้ความหมายความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่า หมายถึงคุณลักษณะที่มีอยู่ในตัวบุคคล และได้รับการพัฒนาจากเด็กสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ขึ้น ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีอยู่ในตัวบุคคลทุกคน แต่มีระดับไม่เท่ากันอยู่บนความเชื่อที่ว่าบุคคลที่มีความพร้อมมากจะสามารถเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมากกว่าบุคคลที่มีความพร้อมน้อย

ดังนั้นการที่บุคคลเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและมีลักษณะนิสัยรักการเรียนรู้ ใฝ่รู้ รวมไปถึงถึงความมีสติหรือความมีสำนึกต่อการตระหนักถึงการเรียนรู้ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตัวผู้เรียน จะส่งผลให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนสูงขึ้น (Merzirow, 1981; Brookfield, 1986) นอกจากนี้จากการวิจัยของ Alpach (1991) ศึกษาความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาพยาบาลปีที่ 4 ใน Washington, DC. พบว่าคะแนนความพร้อมของนักศึกษาพยาบาลที่ผ่านการฝึกภาคสนามก่อนเป็นพยาบาลวิชาชีพ สูงกว่านักศึกษาพยาบาลที่ไม่ได้ฝึกภาคสนาม และจากการวิจัยของ ศรีณีย์ ขจรไชยกุล (2542) พบว่าความพร้อมของการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองของนักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนจากแบบวัดความพร้อมของการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองสูงกว่านักศึกษากลุ่มควบคุม

2. ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

งานวิจัยที่สนับสนุนความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ การศึกษาความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาพยาบาล

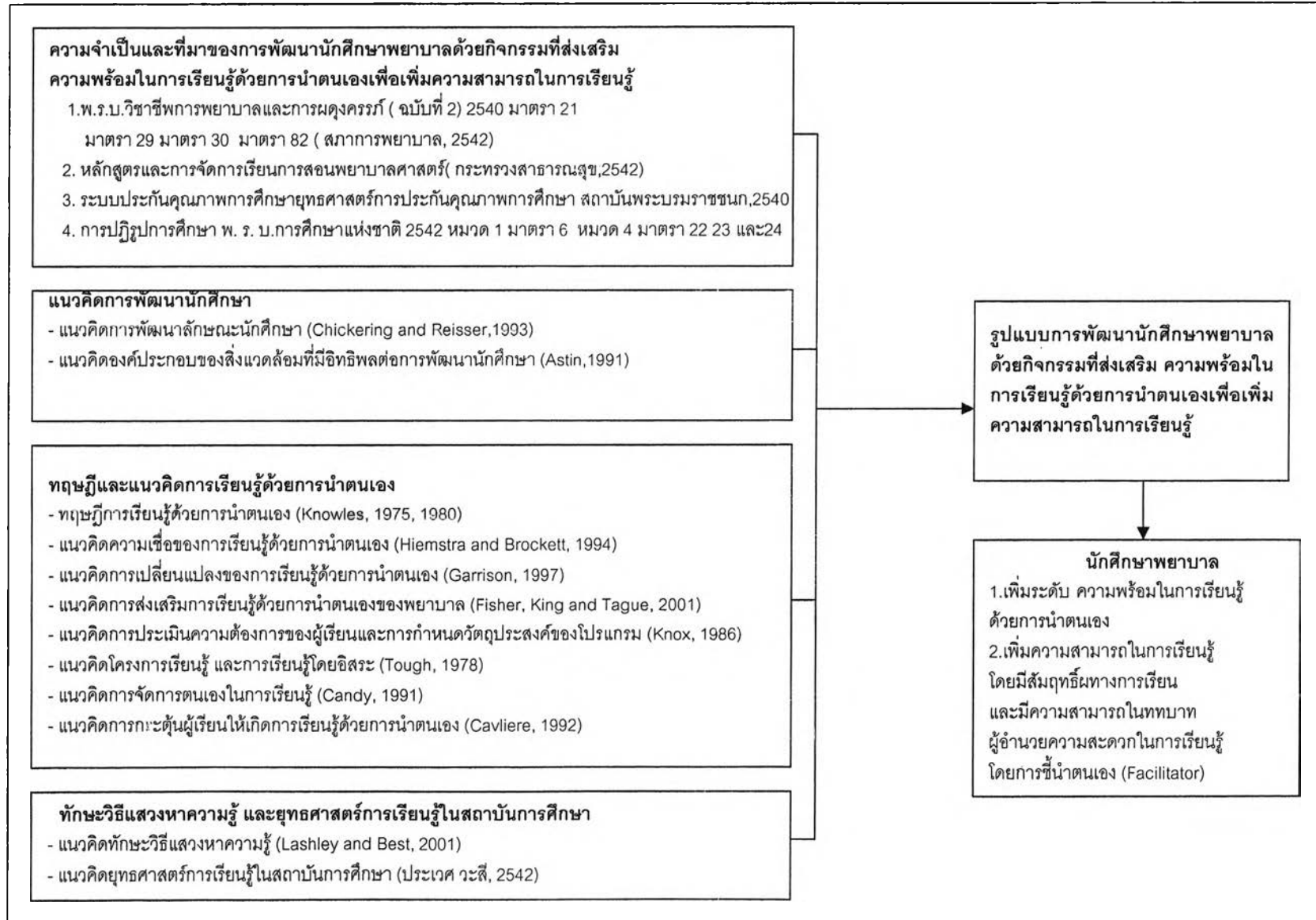
หลักสูตร 4 ปี และนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรต่อเนื่องของมหาวิทยาลัย Oklahoma ของ บอกซ์ (Box, 1982) โดยศึกษาระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ความสัมพันธ์ในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง จำแนกตาม อายุ เพศ และคะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) จากจำนวนนักศึกษาพยาบาล 447 คน ผลการวิจัยพบว่าความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาพยาบาลทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน และความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปร อายุ เพศ แต่มีความสัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) ของนักศึกษาพยาบาล นอกจากนี้ ฟิชเชอร์ คิง และแทค (Fisher, King and Taque, 2001) กล่าวว่า ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ส่งผลต่อความสามารถในการแสวงหาความรู้ ดังนั้นการที่ผู้เรียนแสวงหาความรู้อยู่เสมอ ย่อมส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน และแม้ว่าการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง มีความสำคัญและจำเป็นที่ผู้เรียนจำนวนมากสามารถรับผิดชอบและเพิ่มขีดความสามารถในการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนได้ประเมินการเรียนรู้ด้วยตัวของเขาเอง เท่ากับเป็นการเพิ่มความพร้อมให้ผู้เรียนอีกเทคนิคหนึ่งและวิธีการเช่นนี้ช่วยให้ผู้เรียนตรวจสอบตนเองในการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนที่ตามมา

การเรียนรู้วิธีแสวงหาความรู้กับการเพิ่มขีดความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ลาสลีย์ และเบสท์ (Lashley and Best, 2001; 30) กล่าวว่ารูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles) คือความเข้าใจที่ดีที่สุดในการบอกลักษณะ และการเรียนรู้ซึ่งผู้เรียนนำไปสู่การศึกษา สถานการณ์การเรียนรู้ และลักษณะนิสัยนี้เองจะเชื่อมโยงถึงลักษณะเฉพาะซึ่งส่งผลให้ประสิทธิภาพ และบุคลิกลักษณะแต่ละคนมีความแตกต่างกัน และจากการวิจัยของ มิเดิลมิส (Middlemiss, 1987) ศึกษาความสัมพันธ์ของความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ ผลการวิจัยพบว่าความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสัมพันธ์กับลักษณะนิสัยในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ บาร์เบส (Barbes, 1998) ศึกษาความอยากรู้อยากเห็นและความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองพบว่า ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสัมพันธ์กับความปรารถนาในการเรียนรู้ การเห็นคุณค่าของการรับรู้และมองเห็นคุณค่าของความปรารถนาที่จะหาความรู้ในอนาคต

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาทฤษฎีการพัฒนานิสิตนักศึกษา และทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง จึงเสนอเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังแสดงในแผนภูมิที่ 1.1 ดังนี้

**แผนภูมิที่ 1.1 กรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัยรูปแบบการพัฒนานักศึกษาพยาบาลด้วยกิจกรรมที่ส่งเสริม
ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้**

กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปแบบการพัฒนานักศึกษาพยาบาลด้วยกิจกรรมที่ส่งเสริมความพร้อมในการเรียนรู้ ด้วยการนำตนเองเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ มีสาระสำคัญของกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

จากกรอบแนวคิดในการวิจัยรูปแบบการพัฒนานักศึกษาพยาบาลด้วยกิจกรรมที่ส่งเสริมความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ ประกอบด้วย ความจำเป็นและที่มาของการพัฒนานักศึกษาพยาบาล ด้วยกิจกรรมที่ส่งเสริมความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง แนวคิดการพัฒนานักศึกษา ความสามารถในการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ ด้วยการนำตนเอง และทักษะวิธีแสวงหาความรู้ และยุทธศาสตร์การเรียนรู้ในสถาบันการศึกษานำมาเป็นบริบทในการสร้างรูปแบบการพัฒนานักศึกษาพยาบาลด้วยกิจกรรมที่ส่งเสริมความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ โดยนักศึกษพยาบาลสามารถเพิ่มระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและเพิ่มสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนและเพิ่มความสามารถในบทบาทการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จากความเปลี่ยนแปลงของกระแสแห่งการปฏิรูปและกระแสโลกาภิวัตน์ในศตวรรษที่ 21 มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ในการพัฒนานักศึกษาในรูปกิจกรรมที่ส่งเสริมความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เพื่อเพิ่มศักยภาพและความสามารถให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงได้แก่ พ.ร.บ. วิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) 2540 มาตรา 21 มาตรา 30 และมาตรา 82 (สภาการพยาบาล, 2542) หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนพยาบาลศาสตร์ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเป็นนโยบายและเป็น การสนับสนุนให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เรียนรู้ที่รวดเร็ว และมี ประสิทธิภาพในยุคของโลกแห่งข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศ (กระทรวงสาธารณสุข, 2542; ทศนา บุญทอง, 2541) ประกอบกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษา สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข มีเป้าหมายในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพสนองต่อความต้องการด้านการ ให้บริการพยาบาลทั้งในโรงพยาบาลในชุมชน และสังคมประเทศ (สถาบันพระบรมราชชนก, 2540) ตลอดจนจนกระแสแห่งการปฏิรูปการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ 2542 หมวด 1 มาตรา 6 มาตรา 22 และมาตรา 24 ว่าด้วยการส่งเสริมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (พระราช บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2540) เหตุปัจจัยดังกล่าวข้างต้นเป็นบริบทที่ผู้วิจัยนำมาเป็นพื้นฐาน

ในการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่จะไปให้ถึงเป้าหมายในการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อม และเพิ่มขีดความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

ในการวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวคิดการพัฒนาลักษณะของผู้เรียนของ ชิกเคอร์ริง และไรเซอร์ (Chickering and Reisser, 1993) เป็นแนวทางในการพัฒนา โดยจะพัฒนาผู้เรียนด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือการพัฒนาความสามารถในด้านสติปัญญา ร่างกาย และสังคม การพัฒนาการควบคุมอารมณ์ การพัฒนาจากความอิสระไปสู่การพึ่งพาอาศัยหรือการพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง การพัฒนาการมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลอย่างมีวุฒิภาวะ การสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง การพัฒนาเป้าหมายของชีวิต และการพัฒนาความมีคุณธรรม ซึ่งการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Chickering (1964) อ้างถึงใน Brookfield (1985: 39) กล่าวถึงลักษณะของผู้เรียนที่มีลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่า ลักษณะของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เข้าได้กับทุกคน รักสันติภาพ มีสัมพันธภาพกับผู้อื่นแต่ไม่ได้พึ่งพาผู้อื่น มีความรับผิดชอบ มีสติปัญญาหรือความสามารถในเชิงวิชาการ มีสังคม อารมณ์ และทัศนคติที่ดี และมีการควบคุมตนเองที่ดี โนลส์ (Knowles, 1976: 61) กล่าวว่าลักษณะของผู้เรียนที่นำตนเองได้เป็นผู้ที่มีความเข้าใจถึงความแตกต่างของบุคคลในด้านความคิดและทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ มีแนวคิดเกี่ยวกับตนเองว่าเป็นบุคคลที่มีความเป็นตัวของตัวเองไม่ขึ้นกับผู้ใด และเป็นผู้นำตนเองได้ มีความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพอันดีกับเพื่อน มีความสามารถในการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ มีความสามารถในการเชื่อมความสัมพันธ์กับผู้สอนเพื่อขอความช่วยเหลือหรือปรึกษา มีความสามารถในการแสวงหาคูคณและแหล่งวิทยาการที่เหมาะสม ส่วนสเคทเจอร์ (Skager, 1978: 24-25) อธิบายลักษณะของผู้ที่เรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่าเป็นผู้ที่ยอมรับตนเอง มีเจตคติเชิงบวกต่อตนเอง มีการวางแผนการเรียนรู้ มีแรงจูงใจภายใน มีการประเมินผลตนเอง เปิดกว้างต่อประสบการณ์กิจกรรมใหม่ ๆ มีความยืดหยุ่นและมีความเป็นตัวของตัวเอง

โดยสรุปลักษณะของผู้เรียนที่นักการศึกษากล่าวมาทั้งหมด เป็นลักษณะที่เกิดจากตัวผู้เรียน หรือเป็นลักษณะที่ผู้พัฒนาหรือผู้วิจัยมุ่งหวังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ซึ่งเป็นปัจจัยภายในของตัวผู้เรียน แต่การพัฒนาให้ผู้เรียนมีระดับความพร้อมสูงนั้นยังมีปัจจัยภายนอกที่สนับสนุน นั่นก็คือ สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนานักศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ทฤษฎีของแอสติน (Astin, 1991) ซึ่งสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าปัจจัยภายในตัวผู้เรียน โดยเฉพาะสังคมของนักศึกษา วัยที่กำลังจะเป็นผู้ใหญ่ช่วงอายุ (17-22 ปี) สิ่งแวดล้อมที่นำมาพิจารณาในการวิจัยครั้งนี้คือ 1) อาจารย์ 2) กระบวนการจัดการเรียนการสอน 3) แหล่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัตินั้นจำเป็นต้องเข้าใจถึงที่มาของทฤษฎี เนื่องจากการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีมาช้านานได้รับความสนใจในวงการศึกษาผู้ใหญ่ตั้งแต่ ค.ศ. 1960 ในการที่จะนำแนวคิดนี้มาปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้และการสอนที่แตกต่างไปจากการสอนเด็ก แนวคิดนี้ได้รับการยอมรับ และมีการส่งเสริมกิจกรรมในการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความหลากหลายทั้งในมุมมองที่เป็นบวกและมุมมองที่เป็นลบ (Long, 1990) และจากการวิจัยของ Kasworm (1992) ได้นำการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมาใช้สอนในระดับอุดมศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมายหลักคือ ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นการเอื้อประโยชน์ให้ผู้เรียนและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต แม้ว่าการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองครั้งนี้ใช้แนวคิดหลักจิตวิทยาของกลุ่มมนุษยนิยม เป็นพื้นฐานในการวิจัยโดย Knowles (1980: 175-187) ได้พัฒนาทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจากการวิจัยและการสอนผู้ใหญ่ตั้งแต่ ค.ศ. 1975 สรุปได้ว่าผู้ใหญ่เรียนรู้ได้ดีเมื่อมีความพร้อม ผู้ใหญ่เรียนรู้ได้ดีในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริง ผู้ใหญ่แต่ละคนมีความแตกต่างกัน ผู้ใหญ่เรียนรู้ได้ดีจากปัญหา และผู้ใหญ่มีแรงจูงใจภายในต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

ต่อมา เจอร์สเนอร์ (Gerstner, 1990) ได้ศึกษาความหมายและที่มาของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในเชิงลึก และได้ชี้ให้เห็นถึงวิวัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง จากยุคต้นของการนำทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง มาพัฒนาการเรียนการสอนผู้ใหญ่ ตั้งแต่การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองภายใต้ทฤษฎีกำหนดานิยม (Progressivism) มนุษยนิยม (Humanism) พฤติกรรมนิยม (Behaviorism) และมุมมองของวิจารณ์ญาณ (The Critical Perspective) ซึ่งเป็นที่มาของการใช้วิจารณ์ญาณของการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาด้วยปัญญา โดยการชี้นำตนเอง

จากทฤษฎีพื้นฐานการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ได้มีพัฒนาการจากการศึกษาวิจัยของนักการศึกษาและนักวิชาการอีกจำนวนมาก ซึ่งลอง (Long, 1992) เป็นผู้หนึ่งที่ได้ศึกษาและรวบรวมวรรณกรรมงานวิจัยและบทความเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจาก ค.ศ. 1966 ถึง ค.ศ. 1991 ประมาณ 400 เรื่อง ซึ่งชี้ให้เห็นว่านักวิชาการได้ศึกษาการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองทั้งแนวกว้างและแนวลึก (Long, 1992: 1-6) ต่อมาเฮมสตรา และบอร์คเคท (Hiemstra and Brockett, 1994: 5-12) ได้นำเสนอแนวคิดความเชื่อ (Myths) ของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจากการวิจัยและประสบการณ์ในการสอนผู้ใหญ่มามากกว่า 25 ปี สรุปได้ว่า ระดับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของบุคคลมีระดับไม่เท่ากัน ผู้ที่นำตนเองในการเรียนรู้จะมีลักษณะเด่นในเรื่องของความรับผิดชอบและการตัดสินใจ มีความสามารถในการวางแผนการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง การเรียน

รู้ของมนุษย์ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงชั่วคราว ศักยภาพการเรียนรู้ของมนุษย์ยังคงอยู่ในตัวมนุษย์ตลอดไป ครอบงำได้ที่ยังมีชีวิตอยู่ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองแม้ว่าบางครั้งเสียเวลาไปบ้างแต่คุ้มค่ากับการเรียนรู้ของผู้เรียน วิธีแสวงหาความรู้ในการนำตนเองมีหลายวิธี ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรู้ได้ตามที่ตนถนัด บทบาทของผู้สอนและผู้เรียนด้วยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจำเป็นต้องสร้างความชัดเจน บทบาทของผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้มีความจำเป็นและสำคัญต่อผู้เรียน บุคคลเผ่าพันธุ์ใดก็ตามต่างมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง การเรียนแบบร่วมมือจะช่วยเสริมคุณค่าของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นเพียงวิธีหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีประสิทธิภาพแต่ไม่ใช่เป็นวิธีที่ดีที่สุด โดยสรุปแนวคิดบนความเชื่อของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองช่วยสร้างความเข้าใจให้ผู้ใช้ทฤษฎีและนำหลักการไปพัฒนานักศึกษาสามารถเข้าถึงผู้เรียน และวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ในปี ค.ศ. 1997 การ์ริสัน (Garrison, 1997: 18-31) ได้เสนอรูปแบบการบูรณาการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 3 มิติ โดยผสมผสาน ความต้องการจำเป็นการเรียนรู้ภายในตัวผู้เรียนเองกับการได้รับการกระตุ้นเสริมแรงให้เกิดการเรียนรู้จากการจัดการ และการออกแบบกิจกรรมสนับสนุนส่งเสริมจากภายนอก แบ่งออกเป็น 3 มิติ (Dimensions) คือ มิติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการตนเอง (Self-management) เน้นพฤติกรรมจัดการ ความตั้งใจในการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติในกิจกรรมภายนอก ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน มิติที่ 2 เป็นการเตือนตนเอง (Self-monitoring) จุดเน้นอยู่ที่กระบวนการคิด การหยั่งรู้ความคิด และเข้าใจความหมายภายในความคิดนั้นเป็นกลยุทธ์กระบวนการเรียนรู้ มิติที่ 3 เป็นการสร้างแรงจูงใจ (Motivation) บทบาทของการกระตุ้นผู้เรียนมีความสำคัญมากในการเริ่มต้นและดำรงไว้ซึ่งความมานะพยายามในการเรียนรู้และความสำเร็จ ความคาดหวังในการเรียนรู้จากการกระตุ้นเป็นผลลัพธ์ที่ปรารถนานำไปสู่ความสำเร็จของผู้เรียนปัจจัยที่สำคัญประกอบด้วย บุคลิกลักษณะของผู้เรียน (Personal Characteristics) สะท้อนถึงการรับรู้ทักษะ ความสามารถ และความรู้ของแต่ละบุคคล รูปแบบบูรณาการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่ Garrison (1997) นำเสนอไว้ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการนำมาพัฒนานักศึกษาให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งปัจจัยภายนอกและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม สามารถช่วยให้ผู้เรียนเพิ่มระดับความพร้อมในการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จได้

การรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ลอง (Long, 1992: 5) พบว่าการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองยังต้องการองค์ความรู้ในส่วนของคุณคิดที่เกิดขึ้นจากการนำตนเองของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้อีกมาก ซึ่งจากการศึกษาของบอร์คเคท และแฮมสตรา (Broockett

and Hiemstra, 1985:33) ซึ่งให้เห็นว่าทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองยังต้องการเครื่องมือในการวิจัยในหลายสาขา และประเด็นหนึ่งที่น่ามาพิจารณาคือ จุดเน้นของความพร้อมของผู้เรียน (The learner's readiness for self-directed in learning) จากพัฒนาการของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่นักการศึกษาและนักวิชาการได้ศึกษาไว้ ในวงการศึกษายาบาลให้ความสนใจโดยฟิชเชอร์ คิงและเทค (Fisher, King and Tague, 2001) ได้ศึกษาวิจัยเครื่องมือวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เพื่อให้เหมาะกับวัฒนธรรมการเรียนรู้และบริบทของวิชาชีพพยาบาล โดยพัฒนาจากเครื่องมือวัดความพร้อม (Self-directed Learning Readiness Scale) ของกุกลีเอลมิโน (Guglielmino, 1978) เนื่องจาก Fisher; King และ Tague (2001) ให้ความเห็นว่า SDLR Scale ที่ Guglielmino สร้างไว้มีจุดอ่อนบางประการที่ไม่สามารถวัดความพร้อมได้ในบุคคลทุกสาขาอาชีพ และวัฒนธรรมการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มอาชีพนั้น ๆ โดยได้กำหนดองค์ประกอบในการวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ (Components) ประกอบด้วย 1) การจัดการตนเอง (Self-management) 2) ความปรารถนาต่อการเรียนรู้ (The desire for Learning) 3) การควบคุมตนเอง (The self-control) ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ และเนื่องจากความพร้อมในการเรียนรู้เป็นเรื่องยากที่อยู่ภายในตัวผู้เรียน ผู้เรียนเท่านั้นที่จะบอกได้ว่าตนเองมีความพร้อมมากน้อยเพียงไร ฉะนั้นการวัดความพร้อมของผู้เรียนโดยตัวผู้เรียนเองสะท้อนให้เห็นถึงการประเมินที่แท้จริงจากตัวผู้เรียน ผลที่ได้จากการวัดจะเป็นข้อมูลนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทักษะวิธีแสวงหาความรู้โดยลาสลีย์ และเบสท์ (Lashley and Best, 2001) และแนวคิดยุทธศาสตร์การเรียนรู้ในสถาบันการศึกษา โดยประเวศ วะสี (2542) มาเป็นกรอบในการพัฒนาผู้เรียน

ดังนั้นรูปแบบในการพัฒนานักศึกษาพยาบาลด้วยกิจกรรมที่ส่งเสริมความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงสรุปว่า การส่งเสริมให้ผู้เรียนเพิ่มระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เพิ่มความสามารถในการเรียนรู้โดยมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนและมีความสามารถในบทบาทผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้นั้น ปัจจัยสนับสนุนให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้ดีคือ

1. ลักษณะของผู้เรียน
2. องค์ประกอบของความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
3. วิธีการแสวงหาความรู้

รูปแบบในการพัฒนานักศึกษาพยาบาลครั้งนี้ ผู้วิจัยมีจุดเน้นในการส่งเสริมนักศึกษาพยาบาลให้เกิดคุณลักษณะของความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของความรู้และทักษะในการแสวงหาความรู้ เพื่อปลูกฝังให้เป็นลักษณะนิสัยที่ติดตัวไปเมื่อเป็นพยาบาลวิชาชีพ จากการทบทวนวรรณกรรมความหมายของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีหลายความหมายในตัวเองและไม่อาจสรุปความหมายของการที่ผู้เรียนที่นำตนเองว่ามีความสมบูรณ์พร้อมในการศึกษาหาความรู้ และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ทั้งหมดจึงมีความจำเป็นต้องค้นหาบางสิ่งบางอย่างในตัวผู้เรียนที่เขาสามารถเพิ่มศักยภาพ เพิ่มความเร็วในทักษะการเรียนรู้แต่ละวิธี รวมไปถึงวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมที่มีต่อตัวผู้เรียนในการเลือกที่จะเรียนรู้ในการเข้าถึงสถานการณ์ที่หลากหลายตามวัตถุประสงค์ของผู้เรียนด้วย (Knowles, 1975; Tough, 1978; Skager, 1978; Brookfield, 1986 อ้างถึงใน Gerstner, 1992: 86) ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย จึงศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนให้ผู้เรียนเพิ่มศักยภาพในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยศึกษาลักษณะของผู้เรียน องค์ประกอบของความพร้อมในตัวผู้เรียนที่ส่งผลต่อความสามารถและสัมฤทธิ์ผลในการเรียนทั้งสามองค์ประกอบ คือ การจัดการตนเอง ความปรารถนาต่อการเรียนรู้ และการควบคุมตนเอง ตลอดจนพัฒนานักศึกษาพยาบาลให้มีความรู้และทักษะในวิธีแสวงหาความรู้โดยเป็นรูปแบบที่เน้นกิจกรรม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างรูปแบบการพัฒนานักศึกษาพยาบาลด้วยกิจกรรมที่ส่งเสริมความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ โดยเน้นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนนอกชั้นเรียนในลักษณะการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการ พัฒนานักศึกษาด้วยการฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางการศึกษาดูงานนอกสถานที่ การเรียนจากโปรแกรมด้วยตนเอง และจากการอภิปรายและฝึกปฏิบัติโดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาทำหน้าที่เป็นผู้ฝึก (Coach) และเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) เป้าหมายที่สำคัญ คือ ฝึกผู้เรียนให้มีบุคลิกลักษณะนิสัยในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง จากการแสดงความสามารถในบทบาทการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ท่ามกลางกลุ่มเพื่อนโดยดำเนินกิจกรรมด้วยวิธี Coaching ในการคิดแก้ปัญหาาร่วมกัน ทั้งปัญหาในชีวิตประจำวันและปัญหาด้านวิชาชีพ โดยการทดลองแก้ปัญหาจากโจทย์ปัญหาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 15 เรื่อง การติดตามผลโดยการประเมินจากการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับตัว

ผู้เรียน และประเมินผลรูปแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดย การทดลองใช้รูปแบบฝึกอบรมและการพัฒนานักศึกษา ผู้วิจัยพิจารณาตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

ตัวแปรในการศึกษา

ตัวแปรต้นคือ

1. นักศึกษาพยาบาล

1.1 ระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาพยาบาลก่อน การเข้าร่วมกิจกรรม

1.2 องค์ประกอบของความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองที่แสดงออกในด้านต่างๆ

- ด้านการจัดการตนเอง
- ด้านความปรารถนาต่อการเรียนรู้
- ด้านการควบคุมตนเอง

2. ปัจจัยสนับสนุนด้านสิ่งแวดล้อม

2.1 อาจารย์ที่ปรึกษา

2.2 กระบวนการจัดการเรียนการสอน

2.3 แหล่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

ตัวแปรตามคือ

1. ระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองหลังการเข้าร่วมกิจกรรม
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. ความสามารถในการบทบาทผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 ที่ศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุขทั่วประเทศ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 วิทยาลัยเครือข่ายภาคกลาง 1 จำนวน 90 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 45 คน จากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครพัตน์วชิระ กลุ่มควบคุม 45 คน จากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

นักศึกษาพยาบาล หมายถึงผู้ที่กำลังศึกษาในหลักสูตรปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุขทั่วประเทศ จำนวน 32 สถาบัน

เป้าหมายในการส่งเสริมความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง หมายถึง การเพิ่มระดับความพร้อมที่เกิดจากการพัฒนานักศึกษาพยาบาลแบบบูรณาการ ในลักษณะการพัฒนาคนทั้งองค์รวม โดยส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และการแสดงออกถึงพฤติกรรม บุคลิกลักษณะนิสัยที่มีต่อการพัฒนาตนเองทั้ง 3 ด้านคือ การจัดการตนเอง ความปรารถนาต่อการเรียนรู้ การควบคุมตนเอง และเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้โดยสามารถปฏิบัติบทบาทการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ด้วยการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา โดยการชี้นำตนเอง มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง สามารถเชื่อมโยงความรู้ ทักษะจากประสบการณ์ที่ได้รับการพัฒนาในโปรแกรมส่งเสริมความพร้อมนำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง หมายถึง พฤติกรรมที่นำไปสู่การแสวงหาความรู้ของนักศึกษาพยาบาลเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการเข้าใจกระบวนการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่การเรียนรู้จากการสังเกต การอ่าน การฟัง การคิด การตั้งคำถามและแสวงหาคำตอบ การบันทึก การนำเสนอ และการแสดงบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ คิดแก้ปัญหาต่อกรณีศึกษาในโปรแกรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง หมายถึง ความสามารถและบุคลิกลักษณะนิสัยเฉพาะตนที่มีต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลต่อการศึกษาค้นหาความรู้ทั้งในวิชาชีพและการเรียนรู้ทั่ว ๆ ไปที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน โดยสามารถพัฒนาตนเองในด้าน การจัดการตนเอง ความปรารถนาต่อการเรียนรู้ และการควบคุมตนเองในการเรียนรู้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเรียนรู้ปัจจุบัน นำประสบการณ์และวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองไปสู่การศึกษาค้นหาความรู้ในวันข้างหน้า

การจัดการตนเอง หมายถึง ความสามารถของนักศึกษาพยาบาลต่อการกำกับตนเองในการบริหารจัดการเวลาในการเรียนด้วยตนเอง เชื่อมั่นในระบบการเรียนรู้ของตนเองในการค้นหาข้อมูลภายนอกที่สนใจอยากรู้ โดยวางแผนบริหารเวลา ลำดับความสำคัญของการปฏิบัติงาน มีการทบทวนปัญหาก่อนการวางแผน รวมทั้งมีระบบ ระเบียบแบบแผน มีเหตุผลและอดทน

ความปรารถนาต่อการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถของนักศึกษาพยาบาลต่อการเก็บรวบรวมข้อมูล ค้นหาความจริงก่อนการตัดสินใจ และประเมินสิ่งที่ปฏิบัติ ในการแสวงหาความรู้ได้หลากหลายในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ มีความสนุกกับการเรียนรู้ที่ท้าทาย และเรียนรู้จากสิ่งที่ไม่คาดคิด มีความสุขกับการได้รับการเรียนรู้จากข้อมูลใหม่ ๆ ด้วยการเปิดใจกว้างต่อการฟังความคิดเห็นใหม่ ๆ และมีความคิดอย่างมีวิจารณญาณในการประเมินความคิดเห็นนั้น

การควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถของนักศึกษาพยาบาลต่อการค้นหาข้อมูลสำหรับตัวเองเพื่อการค้นพบตนเอง ประเมินสมรรถนะตนเองได้ว่าจะเรียนอะไรเพิ่มเติม โดยตั้งเป้าหมายในการเรียน ควบคุมการเรียนและตัดสินใจด้วยตนเอง รับผิดชอบต่อการตัดสินใจ มีบุคลิกภาพตามมาตรฐานของพยาบาลวิชาชีพ และเป็นผู้ที่มีความคาดหวังสูง มีความรับผิดชอบ มีความคิดเป็นระบบ สามารถวิเคราะห์ปัญหา เชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง และตระหนักในข้อจำกัดของตนเอง

ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการประชุม วางแผนในการช่วยสมาชิกกลุ่มแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ มุ่งสู่ความสำเร็จจากการมีส่วนร่วมของทีม โดยใช้กระบวนการกลุ่มในการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกด้วยการฝึกตั้งคำถาม การฟัง การสะท้อนความคิดเห็นตอบโต้ สื่อสารความคิดและความรู้สึกสู่สมาชิก อดทนต่อความขัดแย้งทางความคิด และสามารถสรุปประเด็นทางเลือกที่ดีที่สุดจากทีมสู่การแก้ปัญหาในเรื่องนั้น ๆ

กิจกรรมที่ส่งเสริมความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง หมายถึง วิธีการพัฒนานิสิตนักศึกษานอกเวลาเรียนที่ไม่ปรากฏในรายวิชาตามหลักสูตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ และเพิ่มศักยภาพให้ผู้เรียนสามารถศึกษาด้วยตนเองอย่างอิสระ ด้วยโปรแกรมที่สร้างขึ้นอย่างเป็นระบบ ให้ผู้เรียนสามารถฝึกปฏิบัติ และประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องต่อไปข้างหน้า

โปรแกรมส่งเสริมความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง หมายถึง ชุดกิจกรรมที่ใช้ในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักศึกษาพยาบาล ประกอบด้วย 8 กิจกรรม คือ

- 1) ทำความรู้จักกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
- 2) ตั้งเป้าหมายในชีวิต
- 3) การวางแผนบริหารเวลาเรียน
- 4) หนังสือในดวงใจ
- 5) ฟังอย่างฉลาด
- 6) การพัฒนาอารมณ์
- 7) พัฒนาการคิดแบบบูรณาการ
- 8) พยาบาล : กับบทบาท Facilitator

รูปแบบการพัฒนานักศึกษาพยาบาล หมายถึง การฝึกอบรม การสอน การสัมมนา เชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน การให้คำปรึกษา การทบทวนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน จากเพื่อนที่จัดไว้เป็นระบบตามโปรแกรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นด้วยกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและทัศนคติในการแสวงหาความรู้ด้วยการนำตนเองจากการรับรู้ การสังเกต การฟัง การอ่าน การเขียนบันทึก การคิด การตั้งคำถาม การหาคำตอบจากแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติการคิดแก้ปัญหาในบทบาทการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

รูปแบบการพัฒนานักศึกษาพยาบาลด้วยกิจกรรมที่ส่งเสริมความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง หมายถึง แบบของการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนานักศึกษาตามหลักปรัชญา แนวคิด ทฤษฎี และความเชื่อ ต่าง ๆ ทางการศึกษาและจิตวิทยาการเรียนรู้ ต่อการสร้างความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ด้านการจัดการตนเอง ความปรารถนาต่อการเรียนรู้และการควบคุมตนเองในขณะที่ศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งมีอาจารย์ที่ปรึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอน และสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้สนับสนุนโดยการสำรวจระดับความพร้อมของผู้เรียน พัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมด้วยกิจกรรมที่ส่งเสริมความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง วางแผนเตรียมการและกำหนดเป้าหมายในการพัฒนานักศึกษา เลือกวิธีการฝึกอบรมและสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้นอกชั้นเรียนโดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนเพิ่มสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน และเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยงความรู้นำไปสู่การแก้ปัญหา ตลอดจนบูรณาการแนวคิดใหม่ที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงานในวิชาชีพพยาบาลให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

ความสามารถในการเรียนรู้ หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยคิดคำนวณจากระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2546 และค่าเฉลี่ยของระดับความสามารถในบทบาทการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลของการวิจัยครั้งนี้นำมาซึ่งประโยชน์ 3 ด้านคือ

1. ประโยชน์ในเชิงนโยบาย

1.1 สถาบันอุดมศึกษาพยาบาลทราบแนวทางที่จะพัฒนาความสามารถให้นักศึกษาเกิดคุณลักษณะของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

1.2 เป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาพยาบาลในการพิจารณาวางแผนจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษา เพื่อพัฒนาระบบการศึกษาที่นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. ประโยชน์ในทางวิชาการสำหรับอาจารย์ผู้สอน และอาจารย์ที่ปรึกษา

2.1 เป็นข้อมูลในการจัดการเรียนการสอน ให้คำปรึกษา และอำนวยความสะดวกในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

2.2 ทราบแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักศึกษาพยาบาลตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา

3. ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาพยาบาล ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดในการสร้างบัณฑิตที่มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของสังคมไทยเป็นผู้มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และนำมาซึ่งคุณภาพของการให้บริการพยาบาล ส่งผลต่อความก้าวหน้าของตนเองและวิชาชีพ